

---

1. Evoluție

Standardele de tratament juridic în investițiile internaționale s-au sedimentat odată cu individualizarea dreptului internațional al investițiilor. Apariția acestora a avut loc gradual, în funcție traseul marcat de etapele de apariție și evoluție ale regimului juridic al investițiilor străine, de la fenomen juridic spre ramură de drept, de la comerț în general spre investiții străine în particular. Francisco de Vitoria, în *De Indis*, prezenta comerțul ca fiind o expresie a sentimentului comunității – în virtutea dreptului natural – inerent naturii umane, fapt pentru care unui comerciant străin trebuie să i se acorde egalitate de tratament cu comerciantul autohton². Un pas istoric de referință îi aparține și lui Emeric de Vattel³, considerat a fi unul dintre primii adepți ai acordării unui tratament distinct și extern comercianților străini față de cei autohtoni, pe considerentul că tratamentul național și egal ar putea fi prea limitat, prea împovăraător și, pe cale de consecință, inacceptabil și neatractiv pentru comercianții străini, principiu exprimat și de către Hugo Grotius⁴, concomitent cu principiul libertății mărilor.

În trecut se considera că legea sociabilității este o lege naturală nu numai pentru indivizi, dar și pentru state⁵. Cu cât omul înaintează spre civilizație, cu atât trebuințele lui cresc, și cum acestea nu pot fi satisfăcute întotdeauna cu produsele și industria țării sale, el este

---

² A se vedea F. de Victoria, Primary Professor of Sacred Theology in the University of Salamanca, *De Indis*, 1532.

³ E. de Vattel, *Le droit des gens ou Principes de la loi naturelle appliqués à la conduite et aux affaires des nations et des souverains*, 1758.

⁴ M. van Ittersum, *Profit and Principle: Hugo Grotius, Natural Rights Theories and the Rise of Dutch Power in the East Indies*, Ed. Harvard University, Department of History, 2002, p. 88.

⁵ A se vedea: Henry Bonfils, Paul Fauchille, *Manuel de Droit International public (Droit Des Gens)*, Ed. A 3-a, Ed. Arthur Rousseau, 1901, pp. 3, 4.

obligat să recurgă la țările vecine, astfel încât se poate spune că din trebuințele particulare ale indivizilor s-au născut relațiile dintre state⁶. Aceasta este de fapt prima cărămidă pe care s-a construit fundația dreptului internațional al investițiilor. Acest fapt fusese observat⁷ printr-un raport adresat regelui Franței Heinrich IV în care îi arăta *că din faptul că lucrurile trebuincioase popoarelor sunt răspândite în mod inegal pe suprafața pământului, popoarele trebuie să fie în raporturi continue unele cu altele*⁸.

Deși multă vreme, autorii de specialitate au remarcat faptul că statele au avut inițial doar facultatea de a face comerț unele cu altele, deci neputând fii vorba de un drept, totuși, s-a declarat ulterior că *statele pot intra în astfel de relații, recunoscând celorlalte această facultate pe teritoriul lor, fiecare stat având, în virtutea dreptului său de conservare și de dezvoltare, dreptul de a reglementa comerțul. A urmat o perioadă în care s-a afirmat că un stat, ținând seama de interesele sale, poate opri intrarea în țară a produselor străine care ar face concurență produselor naționale sau poate opri exportul obiectelor necesare pentru dezvoltarea acelei țări*⁹.

Primul război mondial a generat o doctrină valoroasă tocmai datorită faptului că în acea perioadă, specialiștii au adus în discuție cele mai importante probleme ale societății, încercând codificări în acest sens. Așadar, după încheierea războiului în 1914, a devenit clar că nu mai era în discuție o simplă facultate a statelor de a face comerț, ci un adevărat drept, după cum arată Meitani în cursul său¹⁰, subliniind că președintele american Woodrow Wilson a făcut vorbire de desființarea, în limitele posibilității, a barierei economice și stabilirea unor condiții egale pentru toate națiunile, în cele 14 puncte

---

⁶ A se vedea: Meitani, G. *Curs de drept internațional public*, Ed. Al.T. Doicescu, 1930, p. 3.

⁷ Maximilien de Béthune, Baron of Rosny and Duke of Sully, 1559-1641, a devenit apropiat al lui Henri de Navarra la o vârstă fragedă, devenind ulterior cel mai valoros consilier și ministru al său de guvern.

⁸ A se vedea: Bonfils și Fauchille, op. cit. p. 11; Louis Renault, *Introduction à l'étude du droit international*, Ed. L. Larose Paris, 1879, pp. 5 și urm.

⁹ A se vedea Meitani, G. op. cit. p. 122.

¹⁰ Meitani, G. op. cit., pp. 122-123.

in celebra declarație wilsoniană din sesiunea comună a Congresului din 8 ianuarie 1918. În discursul său, Wilson a încercat de fapt, să stabilească un proiect viabil pentru restabilirea păcii în Europa după încheierea Primului Război Mondial. Ulterior, Conferința de la Cannes din 1922 a decis întrunirea unei Conferințe la Genova pentru a încerca reconstrucția economică a Europei: Conferința de la Genova a fost o conferința economică și politică convocată în Genova, Italia în 1922 (10 aprilie – 19 mai) la care au participat reprezentanții ai 34 de state care trebuiau să discute problemele financiare apărute după sfârșitul Primului Război Mondial. Un fapt interesant este că, anumite standarde de tratament al investițiilor internaționale dezvoltate până astăzi, s-au dezvoltat din formele lor de începuturi din anumite clauze cuprinse în Tratatul de pace de la 1919. În unele dintre acestea, se impunea statelor învinse obligații pentru perioade cuprinse între 3 și 5 ani de a acorda comerțului de tranzit al aliaților un tratament egal cu cel recunoscut naționalilor fără reciprocitate¹¹. În astfel de condiții și sub regimul Porților deschise creat din inițiativa Statelor Unite la 1900, Meitani¹² arată că încă din epoca sa (în interbelic), nu a mai putut fi vorba de către monopolul comerțului unui stat de către altul sau de sistemul colonial conform căruia, metropolele interziceau coloniilor lor dreptul de a face comerț cu alte state în afara metropolei.

În secolele XVIII-XIX, expansiunea colonialismului a marcat forma investițiilor străine de atunci, prin faptul că nu era urmărită crearea unor reguli internaționale privind investițiile străine într-un astfel de mediu propice pentru unilateralitatea impusă de către entitatea imperială și colonizatoare¹³. De altfel, în contextul colonialismului răspunderea în domeniul investițiilor străine era o instituție nearticulată.

---

¹¹ A se vedea: Paul Fauchille, *Trăité de droit internațional public*, Ed. Lib. A. Rousseau Paris, 1922, p. 286, apud în Meitani, G. Op. cit., p.123.

¹² Meitani, G. op. cit., p. 123.

¹³ A se vedea: Krasner, S. *Structural Conflict Third World Against Global Liberalism*, Ed. University of California Press, 1985, pp. 110-126.

1.1. Evoluțiile specifice liberalizării economice

O altă teorie care a circulat a fost aceea conform căreia, câtă vreme statele adoptă sistemul libertății comerciale, tratatele de comerț nu au mare importanță¹⁴. Conform profesorului Meitani¹⁵, *de obicei, în aceste tratate se înscria ceea ce purta denumirea de clauza națiunii celei mai favorizate, în virtutea căreia un stat care a încheiat un tratat mai vechi este sigur că se va bucura de toate condițiile favorabile pe care le-ar obține un alt stat, printr-o convenție mai nouă*. Unul dintre exemplele menite să sprijine înțelegerea acestui tip de clauze este următorul: *presupunând că un tratat este încheiat între România și Ungaria, în care se prevede că pentru o marfă trebuie să se plătească o taxă de 5 lei/kg, dacă în acest tratat se află înscrisă clauza națiunii celei mai favorizate și dacă mai târziu un alt tratat intervine între România și Bulgaria, în care se prevede că pentru aceeași marfă în loc să se plătească 5 lei /kg să nu plătească decât 3 lei/kg, atunci Ungaria, în virtutea clauzei națiunii celei mai favorizate va plăti tot 3 lei/kg cum plătește Bulgaria, deși în convenția cu Ungaria taxa prevăzută era de 5 lei. Prin art. 264 al Tratatelor de la Versailles, Germania se obliga a recunoaște această clauză în materie vamală statelor aliate și asociate. Astfel de tratate de comerț au existat în toate vremurile, un model fiind cel încheiat în 1703, așa numitul Tratat de la Methuen¹⁶ între Portugalia și Anglia, tratat ce este considerat a fi*

¹⁴ A se vedea: Jan de Louter, *Le droit international public positif*, Vol. I, Oxford, 1920, p. 533, apud în Meitani, G. op. cit. p. 197.

¹⁵ Meitani, G., op.cit. pp. 197-198.

¹⁶ Tratatul Methuen a fost un tratat militar și comercial între Anglia și Portugalia care a fost semnat în 1703, ca parte a Războiului de Succesiune spaniol. Numele provine de la lordul Methuen, principalul negociator din partea Angliei. Tratatul prevedea că nu ar putea fi percepută nicio taxă mai mare decât taxa percepută pentru o cantitate egală de vinuri franceze pentru vinurile portugheze (*dar a se vedea mai jos*) exportate în Anglia și că nici un produs textil englezesc exportat în Portugalia nu va fi taxat cu taxe, indiferent de situația geopolitică în fiecare dintre cele două națiuni (pentru a se asigura că Anglia ar accepta în continuare vinul portughez în perioadele în care nu se află în război cu Franța).